

Vargfrågan och politiska skiljelinjer

Intressemobilisering i Sverige

Ann-Marie Ekengren

The Wolf Debate and Political Cleavages. Interest mobilization in Sweden

The overarching purpose with this study is to contribute to the discussion on realignment along political cleavages in Swedish politics. Civil society organizations, active in the wolf debate in Sweden, are investigated to unfold their strategic interest in mobilizing along the cleavages Urban-rural or Centre-periphery. Interviews have been conducted with persons active in hunter's and environmentalist organizations. The results show that the cleavage Centre-periphery has a mobilizing potential, while the cleavage Urban-rural has a more limited potential.

1. Inledning

Möten där vargfrågan diskuteras lockar stora deltagarskaror och följs av polemiska debattinlägg. Rubriker som "Nu återstår bara konflikt om de svenska vargarna" (DN-debatt 2011-09-06) och "Naturen behöver en konstruktiv jägarorganisation" (DN-debatt 2011-09-07) tecknar tillsammans med inlägg på debatt- och bloggsidor bilden av en sakfråga som väcker starka känslor till liv (ex. Jägarförbundets blogg 2011-03-22, Arbetarbladet 2011-08-23, Svenska Dagbladet Brännpunkt 2011-08-26, Naturskyddsföreningens blogg 2011-08-28, Newsmill 2011-09-08).

Oenigheten mellan vargförespråkare och vargmotståndare gäller grundläggande verklighetsbeskrivningar som hur många vargar det finns, vilka levnadsmönster de har, hur mycket de påverkar människor som bor på landsbygden och vad människor på landsbygden tycker om vargens vara eller inte vara i den svenska faunan. Givet sina olika utgångspunkter är de inte heller eniga om hur själva viltförvaltningen skall ordnas, eller om EU:s ställningstaganden som ledde fram till att regeringen valde att stoppa den svenska licensjakten hösten 2011 bör förkastas eller applåderas. Tidigare forskning om vargfrågan framhåller att det har skett en polarisering mellan olika

Ann-Marie Ekengren är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.
E-post: Ann-Marie.Ekengren@pol.gu.se

ståndpunkter om vargen över tid i Sverige (Karlsson och Thoresson 2001, Sjölander-Lindqvist 2006, Cinque 2008:1ff, Darpö 2011).

Givet intensiteten i åsikter och att vargfrågan kännetecknas av tydligt utmejslade intressegrupper är frågan hur vargfrågan förhåller sig till de politiska skiljelinjer som strukturerar det partipolitiska livet i Sverige. Forskning visar att skiljelinjen mellan arbete och kapital, manifesterad i vänster-högerdimensionen, är den mest centrala för väljarnas åsikter i Sverige (Oscarsson 1998). Väljardata visar att skiljelinjen stad-land, som ett uttryck för olika boendeort och livsstil, har betydligt mindre betydelse för väljarnas åsikter. Samtidigt som motsättningen mellan olika åsikter alltså ökat i vargfrågan och debattörerna lyfter fram åsiktsskillnader mellan stad och land, förefaller inte aggregerade väljardata stödja uppfattningen att skiljelinjen stad och land är särskilt central generellt sett.

Viktigt att notera är dock att i ett par sakfrågor med bäring på exempelvis förvaltning av djur och natur strukturerar sig de svenska partierna inte nödvändigtvis längs den dominerande vänster-högerdimensionen. Det går därför inte att enkelt dra slutsatsen att skiljelinjen stad-land är oviktig för vargfrågan (Uddhammar 2010, Berg och Solevid 2011).

Hypotetiskt vore det möjligt att tänka sig att aktörer som företräder landsbygdens intressen om möjligt mobiliserar ytterligare längs denna skiljelinje för att motverka effekterna av landsbygdens minskade makt, till exempel att landsbygdens representation i riksdagen minskar (Riksdag och Departement 2009-04-14). Om aktörer som företräder landsbygdens intressen lyckas rama in sina frågor på ett sätt som vinner gensvar finns möjlighet att också ändra den politiska agendan till sin egen fördel. Till det kommer att EU är en ny aktiv aktör i vargfrågan och bidrog till att stoppa licensjakten (Darpö 2011: 2ff). Potentiellt skulle även andra skiljelinjer, exempelvis den mellan centrum och periferi, som ett uttryck för närhet/avstånd till centralmakten, kunna används för att strategiskt vinna uppmärksamhet för sin position i vargfrågan. Företrädare för landsbygden skulle potentiellt kunna vilja framställa sig som företrädare för maktens periferi gentemot maktens centrum i Bryssel.

Tidigare forskning har visat att skiljelinjen stad-land är av mindre betydelse i Sverige än skiljelinjen mellan arbete och kapital (Oscarsson och Holmberg 2008). Vi vet också att det har skett en strukturell maktförskjutning längs skiljelinjen stad-land i Sverige (Riksdag & Departement 2009-04-14), där framförallt landsbygden har varit förlorare, men att skiljelinjen stad-land fortsatt strukturerar partiernas ståndpunkter i vissa frågor rörande djur och natur, som till exempel vargfrågan (Berg och Solevid 2011). Vilka konsekvenser det höga tonläget och de stora åsiktsskillnaderna i vargfrågan liksom EU:s inträde i vargfrågan kommer att få för olika gruppers försök att mobilisera längs skiljelinjerna stad-land eller centrum och periferi har vi begränsad empirisk kunskap

om. Och vi vet heller inte vilka uttryck försöken att mobilisera längs någon av dessa skiljelinjer kommer att ta sig.

Det övergripande syftet med studien är att bidra till diskussionen om vilka politiska skiljelinjer som strukturerar det politiska livet i Sverige. Mer specifikt studeras aktörers, aktiva i djur- och naturfrågor, strategiska intresse att mobilisera och politiskt exploatera skiljelinjen stad-land eller andra alternativa skiljelinjer som centrum och periferi. För det första undersöks *om* det pågår en re-mobilisering, dvs. ett försök att göra skiljelinjerna stad-land eller centrum-periferi mer centrala såväl internt (inåt mot den egna organisationen) som externt (utåt mot det omgivande samhället med beslutfattare i spetsen). För det andra studeras *på vilket sätt* skiljelinjen stad-land, eller andra alternativa skiljelinjer som centrum och periferi, är viktiga för aktörer som är aktiva i djur- och naturfrågor.

Genom att studera vargfrågan i svensk politik förväntas studien bidra till den pågående diskussionen om vilka politiska skiljelinjer som är viktiga eller har potential att vara viktiga i Sverige. Det i sin tur har stor betydelse för partisystemets utformning och vilka politiska alternativ som erbjuds de svenska väljarna.

2. Skiljelinje och konfliktdimensioner som centrala begrepp

Denna studie hämtar sin teoretiska inspiration från begreppet skiljelinje, vilket utvecklades i Seymour M Lipset och Stein Rokkans bok *Party Systems and Voter Alignments*, samt Stein Rokkans bok *Citizens Elections Parties. Approaches to the Comparative Study of the Processes of Development*.

Lipset och Rokkans ambition var att förklara varför partisystemen i Västeuropa strukturerades på ett visst sätt. Förekomsten av vissa partier (dock inte deras styrka eller interna sammanhållning) kunde teoretiskt grundas i förekomsten av vissa sociala skiljelinjer (Rokkan 1970:13off). Deras uppfattning var mer precist att partisystemen återspeglade fyra politiska skiljelinjer som grundades i samband med den nationella och den industriella revolutionen. Skiljelinjerna mellan centrum-periferi och kyrka-stat etablerades i samband med den nationella revolutionen och skiljelinjerna mellan stad-land och arbete-kapitel i samband med den industriella revolutionen. Tanken är att den politiska eliten på olika sätt förhåller sig till de skiljelinjer som finns och utnyttjar dessa för att skapa politiska plattformar (Manza och Brooks 1999). Det är inte självklart att alla skiljelinjer politiseras hela tiden (Zielinski 2002) och om de inte politiseras alls tenderar de att till slut försvinna (Bornshier 2010). Det är samtidigt rimligt att tro att förekomsten av etablerade skiljelinjer med en tydlig politiseringsnivå minskar möjligheterna att mobilisera väljare längs nya skiljelinjer; en viss tröghet förväntas i systemet (Bornschier 2010).

Att nya skiljelinjer uppstår kan på sikt innebära att andra blir mindre viktiga. Samtidigt är det inte givet. Teoretiskt är det möjligt att tänka sig att ett antal motkrafter mobiliseras när aktörer som profilerat sig på en viss position längs en konfliktdimension upplever ett hot mot sina intressen och sin identitet. Empiriska belägg för en minskad betydelse för en skiljelinje borde sökas i om partier som profiterat på en viss konfliktdimension inte längre överlever, om väljares åsikter i en sakfråga inte längre struktureras längs en viss konfliktdimension eller om politiska aktörer inte längre förhåller sig till dessa.

På basis av några av de sociala skiljelinjerna etableras ideologiska konfliktdimensioner. Partier etableras som på något sätt placerar sig själva och sitt budskap längs med dessa konfliktdimensioner. Självklart kan ett parti förhålla sig till flera skiljelinjer, eller i alla fall tvingas att göra det. Men tanken är att någon skiljelinje är mer viktig och bidrar till att strukturera partiets syn på sig själv och omvärlden.

Studiens mest centrala teoretiska begrepp skiljelinje konkretiseras med hjälp av partiteoretikerna Stefano Bartolinis och Peter Mairs bok *Identity, competition and electoral availability* (1990)¹:

1. För det första måste det finnas någon form av social skillnad mellan grupper av människor. Denna sociala skillnad har utvecklats utifrån förekomsten av någon form av materiell grund, t.ex. att sociala grupper hemmahörande på landsbygden har haft vissa intressen av att skydda och bevara sina möjligheter till fortsatt utkomst av ex. jordbruk och djurhållning.

2. För det andra skall grupper känna någon form av kollektiv identitet. Denna kollektiva identitet förväntas bygga på en medvetenhet om att det finns en värdeskillnad i förhållande till andra grupper som befinner sig längs samma skiljelinje. Det kan till exempel ta sig uttryck i att människor som har sin inkomst från jordbruksrelaterade verksamheter känner en värdegemenskap med andra personer som befinner sig i samma sits, oavsett om man någonsin träffar dessa personer. Människor med annan identitet uppfattas som avvikande från den egna gruppen.

3. För det tredje skall denna medvetenhet om den egna gruppen ta sig någon form av organiserat uttryck, d.v.s. att grupper av människor med kollektiv identitet formaliserar sina kontakter. Det skulle till exempel kunna ske genom bildandet av ett parti som företräder landsbygdsintressen, eller genom andra politiska påtryckningsgrupper som landsbygdsorganisationer, jakt- och fiskeorganisationer eller naturskyddsorganisationer. Tanken är att även andra organisationer än partier bidrar till vilket utrymme som finns att skapa elektoralt stöd längs en viss skiljelinje. För att på bästa sätt studera på vilket sätt skiljelinjen stad-land är fortsatt viktig bör man därför inte

1 Statsvetaren Marie Demkers partistudier (Demker 2011) är ett exempel på när Bartolini och Mairs kriterier har tillämpats på nya skiljelinjer.

bara inkludera partier, utan även andra intressegrupper. Först då kan man upptäcka om en alternativ rörelse växer fram som försöker mobilisera stöd för en viss uppfattning (Rokkan 1970:78).

Den här studien ger ett empiriskt bidrag till forskningen om skiljelinjer genom att studera intressegruppers försök att mobilisera längs en skiljelinje.² Oavsett om det är partier eller andra aktörer kan Lipset och Rokkans tänkande inspirera till komparativa studier (Rokkan 1970:138ff), i det här fallet handlar det om en inom-nationell studie, men där flera aktörer längs en och samma skiljelinje studeras.

I praktiken har olika skiljelinjer varit olika viktiga i olika europeiska länder. För att nämna några näraliggande exempel så har till exempel skiljelinjen mellan stad-land varit starkare i Danmark än Sverige. Och i Norge har centrum-periferi varit en stark skiljelinje, vilket inte har någon tydlig motsvarighet i vare sig Danmark eller Sverige. Vänster-höger är en viktig skiljelinje i alla de nordiska länderna, men kanske mest betydelsefull i Sverige (Holmberg och Oscarsson 2004, Demker och Svåsand 2005).

En tendens finns att blanda samman skiljelinjerna centrum-periferi och stad-land. Och rent empiriskt kan man naturligtvis tänka sig att enskilda individer uppfattar dessa som uttryck för samma sak, eller att de två skiljelinjerna förstärker varandra när det gäller exempelvis människors attityder till varg (Berg och Solevid 2011).

Men teoretiskt är det ändå möjligt att hävda att skiljelinjen centrum-periferi, genom att den skapades under den nationella revolutionen, i första hand handlar om maktens fördelning. Centralmakten förväntas försöka samla makt, medan periferin kämpar för att decentralisera densamma. Detta kan sägas utgöra flernivådemokratins huvudproblem. I vargfrågan tar sig detta uttryck i att vissa personer förespråkar att makten över antal vargar och avskjutning skall avgöras så lokalt som möjligt, medan andra menar att detta måste regleras och styras nationellt. Ytterligare andra skulle kunna hävda att djurpopulationer inte kan bedömas ens på nationell nivå, utan borde vara en fråga för EU eller andra globala organisationer.

Skiljelinjen stad-land däremot, som alltså skapades under den industriella revolutionen, handlar om primärnäringens kamp mot sekundärnäringen och försöken att bibehålla möjligheten att ägna sig åt den näringsverksamhet och livsstil som man vill. I vargfrågan kan det ta sig uttryck i att det nationella intresset om biologisk mångfald kommer i konflikt med

2 För en översiktsartikel om begreppet skiljelinje se Kevin Deegan-Krauses kapitel "New Dimensions of Political Cleavage" i Oxford Handbook of Political Science, eds. R Dalton och H-D Klingemann. I översiktsartikeln lanseras begreppet 'full cleavage' som motsvarar Lipset och Rokkans samt Bartolini och Mairs idéer om begreppet, men även andra alternativa definitioner diskuteras och som måste karaktäriseras som ganska stora avsteg från Lipset och Rokkans föreställningar om vad en skiljelinje är.

landsbygdsbefolkningens näringsverksamhet som fårskötsel och annan djurhållning.

2.1 SKILJELINJER I EN GLOBALISERAD VÄRLD

Med utgångspunkt i Lipset och Rokkans tänkande har forskningsprogrammet MIM (Makt, identitet, modernitet) argumenterat för att globaliseringen har medfört att vi idag kan tala om ytterligare en revolution, den kommunikationella revolutionen (Bjereld et al 2005, Bjereld et al 2009). Den kommunikationella revolutionen förväntas ge upphov till nya skiljelinjer, till exempel där utbildning, kunskapsproduktion och kunskapskonsumtion blir viktiga ingredienser. Kunskap-marknad samt transnationella nätverk-nationalstat har förts fram som exempel på nya skiljelinjer. Givet dessa skiljelinjer kan man förvänta sig nya grupper av vinnare och förlorare i samhället, vilket på sikt kan leda till ökad mobilisering (Bjereld och Demker 2005, 2008, Kriesi et al 2006). Ett illustrerande exempel ges av statsvetaren Rune Stubager som, med grund i analyser av danska väljardata, dragit slutsatsen att utbildning blir en identitetsskapare, den bidrar till att värdekonflikter uppfattas på ett visst sätt och även till att vissa partier uppfattas som mer attraktiva (Stubager 2009).

Men det finns en del som talar för att människors uppfattning om den egna platsen, det konkreta territorium där man lever, har stor betydelse för människors inställning i vissa frågor. Att människors attityder i vissa frågor har ett slags "territorialitet" kan tolkas som att det har uppstått en mot-mobilisering mot de globaliseringseffekter som diskuteras inom MIM-programmet. Globaliseringen förväntas ju bland annat innebära en avterritorialisering, att gränsöverskridandet blir norm, och att makten inte längre med nödvändighet är knuten till territoriet. Vargfrågan är eventuellt en fråga där territoriet fortfarande skulle kunna ha stor betydelse och där man till och med kan tala om en re-territorialisering. Ett empiriskt stöd för territoriets fortsatta betydelse för vargfrågan är att attityder till varg har visat sig vara beroende av boendeort (Heberlein och Ericsson 2005, Berg och Solevid 2010).

I enlighet med Bartolini och Mairs extraherade kriterier ovan kan vi konstatera att vargen bara finns inom ett visst territorium vilket innebär att denna "naturresurs" är förknippad med en viss lokalitet. I och med att vargen uppfattas som en konkurrent till människan om bytesdjur och även river tamdjur skapas förutsättningar för gemensamma intressen och identiteter hos människor som lever på landsbygden. Människor i städerna förväntas inte dela dessa erfarenheter, utan baserar sina intressen och identiteter på andra materiella förutsättningar. Vargfrågans livskraft kommer i så fall från att den är förknippad med ett visst territorium och att människors sätt att leva på detta territorium påverkas av och uttrycks genom vargens existens.

Intressant att notera är att miljöfrågor setts som en symbol för globalisering i termer av att frågor blivit allt mer gränsöverskridande till sin karaktär.

Föroreningar som ej stannar vid statsgränser, koldioxidutsläpp, globala företag som skräpar ned gemensamma naturresurser och krav på globala förhandlingslösningar är bara några av de inslag som dominerat miljöfrågan under de senaste åren. En vanlig missuppfattning är att alla miljöfrågor därför kan och bör betraktas som globala. Det är snarare rimligt att anta att vissa naturfrågor är mer förknippade med en resurs som är förankrad i ett visst territorium, vilket jag alltså argumenterat för gäller just vargfrågan. I sådana fall, där resursen är knuten till ett visst territorium, tenderar människor som befolkar territoriet att hävda att frågan berör dem på ett unikt sätt och att de borde ha mer att säga till om i denna specifika fråga.

Det faktum att Sverige som medlem i EU också har att hantera det gemensamma regelverket kring utrotningshotade djur sätter territorialiteten i ett ansträngt läge. Regionala regelverk gäller över landgränser och även om Sverige skulle besluta om en viss politik, så måste denna vara i linje med det överstatliga regelverket. Det faktum att den mest centrala maktutövaren, EU-kommissionen, har att säkerställa att Sverige faktiskt följer exempelvis habitatsdirektivet från 1992 innebär att Sverige inte kan hantera vargfrågan efter eget gottfinnande.³ Ansvarsutkrävandet kring rovdjurspolitiken blir självfallet något mer svåröverskådligt när regeringen kan ha en linje, men tvingas överge den av hänsyn till EU:s påtryckningar.

2.2 SKILJELINJER I SVERIGE

I Sverige visar analyser av väljardata från perioden 1956-2006 att klass (byggd på olika yrkesklassificeringar) respektive stad-land (boendeort) uppvisar allt svagare samband med partival, dvs. hur människor väljer att rösta. Samtidigt är undersökningsperioden relativt lång i ett statsvetenskapligt perspektiv. Det är kanske inte så förvånande att den förändrade samhällsstrukturen i Sverige under motsvarande tid, exemplifierad i omflyttning från landsbygd till tätorter och förändring av yrkeslivet, har påverkat betydelsen av centrala skiljelinjer som arbete-kapital respektive stad-land (Oscarsson och Holmberg 2008: 236ff).

När vi tittar närmare just på klassröstningen, dvs. sambandet mellan klass och partival, ser vi samma trend i stora delar av den industrialiserade världen. Värt att notera är även att den riktigt stora försvagningen av nämnda samband ägde rum för över 40 år sedan, så även om vi fortfarande kan notera en minskande andel klassröstare är förändringstakten låg (Oscarsson och Holmberg 2008:239). Skiljelinjen mellan stad och land, som vid sidan av klass, varit mycket central i svenskt politiskt liv har också den minskat i betydelse. Samtidigt kan förändringen beskrivas som tämligen måttlig och för vissa

3 Jan Darpö, professor i miljö rätt, menar att om Sverige inte hade ändrat ställning i frågan om licensjakt så hade kommissionen tagit frågan till domstol där Sverige skulle ha blivit dömd för brott mot habitatsdirektivet från 1992 (Jan Darpö vid seminarium på SIEPS 2011-09-29).

partier finns det fortfarande ett tydligt samband mellan väljarnas boendeort och partival. Mest tydligt är att centerpartiet, ett parti som dragit nytta av skiljelinjen mellan stad och land, fortfarande har en överrepresentation av väljare på landsbygden, liksom kristdemokraterna och Sverigedemokraterna (Oscarsson och Holmberg 2006:247ff). Några tecken på en re-mobilisering, dvs. att skiljelinjen blivit mer central, kan vi alltså inte finna om vi bara studerar väljardata, dvs. vad väljarna själva bedömer är viktigt. Inte heller att alternativa skiljelinjer, som centrum och periferi, skulle vara särskilt viktiga.

Om vi rör oss från den representativa demokratin till medieområdet finner vi stöd för uppfattningen att boendegeografin har fortsatt stor betydelse för vilka nyheter människor tar del av. Kultur, utrikes- och debattmaterial är innehåll som storstadsbor i mycket större utsträckning konsumerar. Människor boende på landsbygden läser i betydligt större utsträckning lokalt präglad material, som t.ex. insändare, familjenyheter och lokala nyheter om brott och straff (Nilsson och Weibull 2005:335).

Enligt närallgande medieforskning uppfattar svenska folket medierapporteringen kring staden som alltför positiv, dvs. storstäder syns i huvudsak i samband med positiva nyheter. Vilka egenskaper förknippas med staden, om du frågar svenska folket? Globalt engagemang och öppenhet för nya idéer är de två främsta företeelserna, medan lokalt engagemang och medmänsklighet är företeelser som ganska sällan förknippas med staden. Medierapporteringen kring landsbygden uppfattas av svenskarna som överdrivet negativ. Enligt svenska folket förknippas de landsbygden med hög livskvalitet, lokalt engagemang, medmänsklighet och arbetsmoral. Även de som bor i storstäder uppfattar att dessa företeelser framförallt förknippas med landsbygden, snarare än med staden. Medievetaren André Jansson menar att landsbygden tenderar att uppfattas "som en lokalt förankrad idyll och staden som ett kosmopolitiskt centrum" (Jansson 2009:125). Eventuellt kan den diskrepans som svenska folket uppfattar finns mellan hur stad respektive landsbygd presenteras i media och deras egen uppfattning om desamma utgöra ytterligare en grund för en tänkbar politisering av frågor som befinner sig längs skiljelinjen stad-land.

På basis av aggregerade väljardata kan vi alltså dra slutsatsen att skiljelinjen mellan stad-land fortsatt strukturera väljares positioner i viss utsträckning, men att dess betydelse långsamt minskat över tid. Någon re-mobilisering när det gäller skiljelinjens betydelse för partival kan inte beläggas. Men samtidigt kan det finnas anledning att förvänta sig att skiljelinjen stad-land kan ha blivit mer betydelsefull när det gäller mer livsstilsinriktade fenomen som ex. vilka nyheter man konsumerar och vilka åsikter man har i mer specifika sakfrågor, som till exempel vargfrågan. Argumentet för det sistnämnda är en tänkbar re-territorialisering med förankring i det lokala territoriet, vilket i så fall fungerar som en motkraft till globaliseringens upplevda gränslöshet.

2.3 VARGFRÅGAN OCH DESS BETYDELSE FÖR VÅR FÖRSTÅELSE AV POLITISKA SKILJELINJER

Tidigare studier av vargfrågan har inte negligerat betydelsen av skiljelinjen mellan stad och land eller mellan centrum och periferi. Men unikt med denna studie är att låta begreppet skiljelinje stå i centrum. Tidigare studier har haft en tendens att fokusera på, absolut inte oviktiga, förvaltningspolitiska eller opinionsmässiga aspekter av vargfrågan. Tidigare studier om lokala gruppers syn på varg och vargfrågan är viktiga även för denna studie då de bidrar till vår förståelse av vilka kategorier av svar som vi kan förvänta oss.

Anneli Lindqvist-Sjölanders studie om lokalbefolkningens syn på vargen i områden där varg förekommer fokuserar på vad som händer när grupper av människor upplever att deras sätt att leva är hotat. Bristande förtroende för myndigheterna kan i vissa fall bli en faktor som bidrar till mobilisering. Spänningen mellan lokala traditioner och de uppfattningar som finns om vargen illustreras i studien med olika exempel (Lindqvist-Sjölander 2006). Serena Cinques avhandling om tjänstemännens handlingsutrymme i vargfrågan är uppbyggd kring ett antal fallstudier. Cinques avhandling har en utpräglat förvaltningssteoretisk utgångspunkt och är tänkt att illustrera hur stort handlingsutrymme tjänstemännen både får och tar sig i en fråga som vargfrågan (Cinque 2008).

I Norge finns det också exempel på studier som både kartlägger lokalbefolkningens inställning till varg- och rovdjur och studier som intar ett mer utpräglat förvaltningspolitiskt perspektiv. Ketil Skogens m.fl. studie om lokalbefolkningens syn på varg och rovdjur i områden där dessa djur förekommer har visat vilka resonemang som ligger bakom lokalbefolkningens varierande grad av skepsis mot vad man upplever är ett för stort antal vargar. Känslan av att inte bli tagen på allvar av myndighetspersoner, att deras kunskap inte blir tillvaratagen vid förvaltningen av rovdjur, att forskning och myndigheter samverkar på ett sätt som inte är till gagn för lokalbefolkningen, otillräcklig information och att människor i staden vill styra naturen i en riktning som passar deras friluftsentressen är några centrala förklaringar till lokalbefolkningens skepsis (Ketil mfl 2003).

Resultaten från tidigare studier kan med hjälp av den begreppsapparat som nu introducerats ges en tolkning om en upplevd skiljelinje mellan stad och landsbygd. Att leva på landsbygden uppfattas som en särskild livsstil och att människor i staden inte förstår nödvändigheten av att begränsa de skadliga verkningar som rovdjuren har för människors utkomst. En ytterligare tänkbar konfliktlinje går mellan myndigheterna som administrerar vargförvaltningen och de individer som bor i områden där förvaltningen sker. Myndighetens företrädare uppfattas då inte företräda landsbygdens intressen i tillräckligt stor utsträckning, utan uppfattas som företrädare för ett maktcentrum långt från den plats där konsekvenserna av maktutövningen äger rum. Skiljelinjen mellan

stad och land kan alltså samvariera med skiljelinjen mellan centrum och periferi, precis på det sätt som visat sig vara fallet när det gäller den allmänna opinionen (Berg och Solevid 2011). Det skall dock inte självklart tolkas som ett stöd för att skiljelinjen stad och land ytterligare mobiliseras, utan som en alternativ konfliktdimension.

2.4 MOBILISERING OCH RE-MOBILISERING LÄNGS ALTERNATIVA SKILJELINJER

Som slogs fast redan i inledningen undersöks två saker: För det första undersöks om det pågår en re-mobilisering, dvs. ett försök att göra skiljelinjerna stad-land och centrum och periferi mer centrala såväl internt (inåt mot den egna organisationen) som externt (utåt mot det omgivande samhället med beslutsfattare i spetsen). För det andra studeras på vilket sätt skiljelinjen stad-land, eller andra alternativa skiljelinjer som centrum och periferi, är fortsatt viktig för aktörer som är aktiva i djur- och naturfrågor.

Med utgångspunkt från Bartolini och Mairs försök att precisera Lipset och Rokkans skiljelinjebegrepp letas indikatorer på upplevd social skillnad, identitet samt medvetenhet om den gemensamma identiteten bland vargförespråkare och vargmotståndare. För att dra slutsatsen att det pågår försök att göra skiljelinjen stad-land fortsatt viktig i vargfrågan bör aktörer som mobiliserar längs denna skiljelinje ha elaborerade funderingar kring sitt engagemang i vargfrågan som kan tolkas med hjälp av att det finns olika intressen och identiteter på landsbygden och i staden samt att det finns en värdekonflikt mellan landsbygden och staden som leder till att landsbygdens livsstil är förfördelad (Stubager 2009).

För att dra slutsatsen att aktörer försöker dra nytta av skiljelinjen mellan centrum och periferi måste landsbygden definieras och beskrivas som en makens periferi och att viktiga beslut i vargfrågan fattas långt från dem som är berörda. Samhörighet med grupper som befinner sig långt från makten bör synliggöras för att skapa en gemensam identitet.

För att dra slutsatsen att det pågår en re-mobilisering längs någon skiljelinje, i första hand stad och land eller centrum och periferi, bör vi även finna att aktörer som förväntas mobiliseras längs dessa skiljelinjer har en uppfattning att just dessa blir allt viktigare över tid och att dessa överväganden fyller ett strategiskt syfte (att få uppmärksamhet i media, vinna opinionen eller få inflytande över politiska beslut). Uppfattningar om opinionen används här som en indikator på om intressegrupperna tänker kring dess betydelse på ett strategiskt sätt för att på sikt göra skiljelinjen tydligare eller mer central för olika beslutsfattare. Frågorna nedan bidrar till att fånga den upplevda erfarenheten av skiljelinjen stad-land eller centrum och periferi.

- Har stad och land olika intressen i vargfrågan? Om så är fallet, hur beskrivs dessa och vad gäller de?

- Är landsbygdens intressen representerade i sammanhang där vargfrågor diskuteras?
- Har människor som lever på landsbygden en gemensam identitet? Om så är fallet, hur beskrivs denna?
- Uppfattar intresseorganisationer i vargfrågan att skiljelinjen stad-land eller centrum och periferi blivit mer central för vargfrågan över tid?
- Vilken betydelse har opinionens utveckling i vargfrågan för viljan att exploatera nya skiljelinjer?

3. Metodologiska överväganden

3.1 VARGFRÅGAN SOM FALL

Potentialen för ökad exploatering av skiljelinjen stad och land, eller andra alternativa skiljelinjer, undersöks genom att studera vargfrågan i svensk politik. Mitt första argument för att studera just vargfrågan är att aktörers förhållningssätt till skiljelinjen stad-land har goda förutsättningar att bli tydlig i en sakfråga där *motsättningen mellan stad och land har både materiell och idémässig grund*. Den materiella grunden i denna fråga utgörs av att antalet vargar är mycket större på landsbygden och att vargen där utgör ett hot mot landsbygdsbefolkningens möjligheter att bedriva näringsverksamhet ex. renskötsel samt hålla annan tamboskap. Till exempel uppskattade Rovdjursutredningen (SOU 2007:89) att 20 procent av de svenska samernas renar blir dödade varje år av olika rovdjur. Den idémässiga grunden utgörs av att det är möjligt att argumentera för att det finns olika gruppidentiteter på landsbygden och i staden. Båda dessa delar ligger också till grund för framväxten av en skiljelinje.

Mitt andra argument för att studera just vargfrågan är det argument som lyfts redan i inledningen, dvs. att rovdjursfrågan inte är någon traditionell vänster-högerfråga, som många andra politiska frågor i Sverige (Berg och Solevid 2011). Rovdjursfrågan brukar definieras som frågan om antalet rovdjur och deras utbredning, samt djurägares rätt att freda tamdjur och hundar (Sandström och Ericsson 2006). Politiskt finner vi att den borgerliga alliansen är splittrad på nationell nivå när det gäller antalet rovdjur, men eniga om hur förvaltningen skall ordnas. De nuvarande riksdagspartierna som befinner sig till vänster på den traditionella vänster-högerskalan är å andra sidan eniga om antalsmål, men splittrade i frågan om hur förvaltningen skall ordnas. Och både alliansens och de f.d. samarbetspartiernas sympatisörer är djupt splittrade och uppvisar i vissa delar av landet uppfattningar som avviker från den rådande partilinjen. I exempelvis Dalarna och Jämtland finns stora minoritetsgrupper som inte delar sina respektive partiers uppfattningar i just rovdjursfrågan (Sandström och Ericsson 2006, Cinque 2008). Vare sig partierna eller sympatisörerna följer alltså en tydlig vänster-högerdimension i denna fråga, utan

strukturerar sig sannolikt längs med någon annan konfliktdimension. Linda Berg och Maria Solevid har visat att opinionen i vargfrågan i större utsträckning får sin näring från alternativa konfliktdimensioner, som beror på olika livsvillkor (stad-land) eller olika närhet till makten (centrum-periferi) (Solevid och Berg 2010, Berg och Solevid 2011).

I andra länder än Sverige har vissa djurfrågor, som exempelvis fiske- och jaktfrågor, lett till så stor mobilisering bland väljarna längs andra konfliktdimensioner än vänster-höger att nya partier har bildats. Landsbygden har bland annat i Medelhavsländer som Frankrike (genom bland annat partiet Chasse, Pêche, Nature, Traditions på eng. Hunting, Fishing, Nature, Tradition), Italien, Grekland och Spanien ansetts ha så unika intressen att man måste tillvarata dessa i organiserad form.

Inte heller i Norge, där skiljelinjen mellan centrum och periferi varit särskilt central, förväntas vargfrågan följa den etablerade vänster- och högerdimensionen. Samtidigt har inte rovdjursfrågorna haft den centrala ställning att nya partier bildats som ett resultat av just dessa. De etablerade partierna har snarare redan från börjat byggt på skiljelinjen mellan centrum och periferi.

Den logik som varit vägledande för valet av vargfrågan som studieobjekt är alltså att om vi inte ser några försök att mobilisera eller re-mobilisera i denna fråga, trots att så mycket talar för det, kommer vi sannolikt inte att se någon mobilisering i andra frågor med bäring på skiljelinjen stad-land heller. Och om vi ser en re-mobilisering här kan vi lättare studera vilka uttryck denna tar sig.

3.2 INTERVJUER MED NATURSKYDDSFÖRENINGEN, SVENSKA JÄGARFÖRBUNDET OCH SVENSKA ROVDJURSFÖRENINGEN

I undersökningen studeras deltagare i intressegrupper som varit involverade i vargfrågan. Anneli Lindqvist-Sjölanders studie om lokalbefolkningens syn på vargen i områden där varg förekommer har bidragit genom att peka ut de organisationer som varit särskilt aktiva i vargfrågan (Lindqvist-Sjölander 2006:7). Bland de intressegrupper som varit mest kritiska mot vargen genomförs intervjuer med representanter för Svenska Jägarförbundet och bland de intressegrupper som varit mest positiva genomförs intervjuer med representanter för Naturskyddsföreningen och Svenska Rovdjursföreningen.

Givet tanken om skiljelinjernas materiella och identitetsmässiga bas studeras intressegruppernas regionala och lokala uppfattningar om stad-landskiljelinjen enligt frågeställningarna ovan i de län där vargen har en utbredd förekomst. □ I praktiken innebär det Dalarnas, Värmlands, Västra Götalands samt Örebro län (jfr Cinque 2008:78). Det finns vargar även i andra län, men i mindre utsträckning (Sjölander-Lindqvist 2006:13). Det är alltså bland aktiva personer i regionala och lokala intressegrupper som undersökningen äger rum.

Intervjuerna kan beskrivas som ett samtal, där jag som intervjuare har haft ett antal färdiga frågor som jag ställer till intervjupersonen (se appendix A).

Samtidigt innebär samtalsformen att jag har försökt att fortlöpande ställa uppföljande frågor till den intervjuade. Syftet är att både följa upp spår som de själva tycker är intressanta, och att be dem utveckla sina tankegångar, samt komma åt förklaringar till vissa resonemang. Uppföljande frågor har varit beroende av samtalet och har därför varierat mellan intervjuerna och redovisas ej i appendix.

Inspirerad av etnografiska intervjuer håller jag med om det positiva i att den intervjuade känner förtroende för intervjuaren. Huruvida man uppnår det är naturligtvis svårt att veta. Om man misslyckas med detsamma kommer dock sannolikt intervjuerna att ge ett magert resultat med få, outvecklade svar (jmf. Boholm 1983, Sjölander-Lindqvist 2006). Intervjupersonerna har jag letat upp på förhand genom olika organisationers hemsidor. Sammanlagt har 10 personer intervjuats. Intervjuerna har varat mellan 30 och 90 minuter. Alla intervjupersoner har i förväg fått information om projektets syfte och i vilket större forskningsprogram projektet genomförs samt erbjudits möjlighet att ta del av resultaten

Personerna som är intervjuade har alla en mer formell position i organisationen genom att företräda organisationen i regionala och lokala sammanhang. Med methodspråk kan de genomförda samtalsintervjuerna i första hand beskrivas som informantintervjuer, d.v.s. jag har varit intresserad av att samtala med just dessa personer på grund av deras regionala och lokala position inom organisationerna. I andra hand finns det även inslag av respondentintervjuer då jag är intresserad av deras berättelser om vargfrågan (Esaiasson m. fl. 2012).

I den empiriska redogörelsen har jag varit generös med citat för att belägga hur olika aktörer har resonerat. Citaten avslutas med en referens till vilken intervju som avses, NR=Naturskyddsförening eller Svenska Rovdjursföreningen och J=Svenska Jägarförbundet. Citaten har renskrivits för att vara läsbara.

4. Resultatredovisning

4.1 VARGFRÅGAN SOM KONFLIKT. LIVSSTILS- OCH MAKTFÖRKLARINGAR

Vargfrågan uppfattas som en fråga präglad av konflikt, där starka intressegrupper och där känslor mer än fakta står emot varandra. Oenighet om grundläggande verklighetsbeskrivningar lägger grunden för konflikten; hur stort är antalet vargar, hur svag är stammen genetiskt, vilka revir finns, vilket livsmönster uppvisar friska och sjuka vargar, hur skygg är den, behöver vargstammen inplantering av ytterligare djur utifrån för att överleva på sikt, tål stammen jakt, hur går jakt till, är licensjakt nödvändig och räcker skyddsjakt, är några av de mest grundläggande punkterna.

Vargfrågan handlar om en konflikt kring hur man uppfattar situationen; det handlar om antal, hur ofta man träffar varg och revirtäthet. Jägarna överdriver antalet, räknar samma vargar flera gånger, räknar samma revir flera gånger och talar om stort antal vargar på samma revir. Det går inte. Ett revir innebär att det bara lever ett par vargar på reviret åt gången, såvida det inte handlar om valpar. Och trots att man ytterst sällan ser varg så pratar man om att det finns så många och att många människor är rädda för att träffa vargarna i skogen (Intervju NR2).

Men sedan spreds ju även bilden av alla jägare mot några få vargar. Det var ju en helt felaktig bild och bygger på okunskap om hur jakt faktiskt bedrivs (Intervju J4).

Det handlar om en väldigt känslös debatt där man spelar mer på känslor och där man inte kan hålla ordning på fakta. Det är svårt att förhålla sig objektiv. Det gäller även politiken eller medierna (J2).

Båda sidor ger en tämligen samstämmig beskrivning av oenigheten som råder kring verklighetsbeskrivningen av vargfrågan, dvs. man är hyfsat överens om vad man inte är överens. När man övergår till att beskriva konfliktens kärna, bland annat om vilka konsekvenser vargen har för människor som lever på landsbygden, skiljer sig beskrivningarna åt mer (se tabell 1).

Både företrädare för jägarsidan och för naturskyddsföreningar och rovdjursföreningar beskriver konflikten i vargfrågan i termer av livsstil d.v.s. att människor som lever på landsbygden inte kan leva på det sätt som de önskar. En viktig skillnad föreligger dock mellan typen av livstilsargument som förs fram mellan företrädare för jägarna och företrädarna för naturskyddsföreningar och rovdjursföreningar. Medan jägarsidan menar att vargen innebär en stor inskränkning i människors sätt att leva, arbeta och jaga på landsbygden, är det främst jägarnas jakt som förväntas påverkas enligt företrädare för naturskydd och rovdjursföreningar.

Egentligen är det många konflikter som döljer sig i en och samma fråga. Folk på landet vill kunna leva som man alltid har gjort. Man vill kunna jaga på samma sätt som man alltid har gjort (Intervju J3).

I grunden är det en värdegrundsfråga. Det handlar om vilken inställning man har till grundläggande naturvärden. Är man en betraktare eller är man en brukare. Är man en brukare är man jägare, lantbrukare, skogsägare eller liknande. Och man använder marken. Är man betraktare så sitter man i storstaden och iakttar och har synpunkter (Intervju J2).

Jägarna upplever att det blir konkurrens om bytet. /.../ Man vill skydda sin hund (Intervju NR1).

Men konflikten kokar ner till att gälla kampen om älgkött och kanske att jägarna vill ägna sig åt löshunds jakt (Intervju NR3).

Mycket svarta pengar när det handlar om jakt. Man säljer kött svart till exempel rådjurs sadel. Vill inte förlora de pengarna. Har explicit talat om att man

Tabell 1. Vad handlar konflikten kring vargfrågan om? Sammanställning över livsstilsargument från företrädare för jägarsidan och för naturskydds- och rovdjursföreningar

Jägarsidan	Naturskydds- och rovdjursidan
<p><i>Livsstil – allmänt</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Allmänheten är rädd att röra sig ute - Människor på landsbygden vill kunna leva som man alltid har gjort - Svårt att leva med vargen precis där man bor - Rädsla för det nya, vilket innebär att man inte har hunnit anpassa sitt sätt att leva efter nya omständigheter 	<p><i>Livsstil – allmänt</i></p>
<p><i>Livsstil – arbete</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Värdegrundsfråga, antingen är man brukare eller så är man betraktare - Tamdjursägare drabbas hårt 	<p><i>Livsstil – arbete</i></p>
<p><i>Livsstil – jakt</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Vargen tar jakthundar och påverkar möjligheten att jaga på det sätt man alltid gjort 	<p><i>Livsstil – jakt</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Jägarna vill kunna bedriva löshunds jakt - Den handlar om att jägarna vill skydda sina hundar - Konkurrens om bytesdjur, i första hand älgkött - Svarta pengar i jakten som jägarna inte vill mista

kommer att göra det 'the italian way' om det är så att man får större begränsningar (Intervju NR2).

Jägarsidan framhåller att vargens existens påverkar möjligheten att leva på det sätt man önskar om man lever på landsbygden, både när det gäller en mer generell livsstil och att ha specifika yrken liksom möjligheter till jakt. Allmänheten beskrivs som rädd för att vistas ute. Att kunna upprätthålla traditioner inom jordbruket och att kunna ägna sig åt djurhållning på det sätt jägare och tamdjursägare alltid har gjort, lyfts fram som viktiga inslag i konflikten. Sammantaget kan dessa argument tolkas som ett uttryck för uppfattningar som har med skiljelinjen stad och land att göra; företrädare för jägarsidan argumenterar för att vargfrågan handlar om livsstil och att kunna förverkliga både sig själv (individualisering) och sina intressen (landsbygdens kollektiva intressen).

Det är en mer begränsad inverkan på livsstilen som företrädare för naturskydd och rovdjursföreningar målar upp. De fokuserar på att jägarna själva bidrar till konflikten, att de har en (överdriven) omsorg om att kunna bedriva jakt på det sätt som de vill och att vargen uppfattas som en stark konkurrent om jaktbytet. Jägarna målas inte upp som företrädare för landsbygden, utan betraktas snarare som ett särintresse med enbart intresse för jakt. Jägarnas livsstil bidrar till konflikten, men uppfattas inte som en del av en pågående konflikt mellan stad och landsbygd.

Den andra kategorin av argument som används för att beskriva konflikten

Tabell 2. Vad handlar konflikten kring vargfrågan om? Sammanställning över maktargument från företrädare för jägarsidan och för naturskydds- och rovdjursföreningar

Jägarsidan	Naturskydds- och rovdjursidan
<i>Landsbygden som maktens periferi</i> - Stockholm bestämmer över landsbygden - Landsbygdens motpart befinner sig långt från människorna som bor där	<i>Landsbygden som maktens periferi</i>
<i>Jägarna som maktens centrum</i>	<i>Jägarna som maktens centrum</i> - Jägarnas auktoritet på natur och vilt är ifrågasatt - Jägarna är duktiga lobbyister i förhållande till våra politiker - Ekologi står mot jakt
<i>Bristande förtroende för maktens centrum</i> - Politikerna har svikit, bristande förtroende för politiken - Skepsis mot politiken, håller ej sina löften	<i>Bristande förtroende för maktens centrum</i>

i vargfrågan handlar om *makt att bestämma och påverka hanteringen av vargfrågan*. Även här råder oenighet mellan företrädare för jägarsidan och för naturskyddsföreningar och rovdjursföreningar. Kan konflikten beskrivas i termer av att centrala maktcentra, som landsbygdens människor inte själva är en del av, beslutar i frågan utan förankring med de människor som är direkt berörda, eller handlar det om att definiera vargen som en del av ett ekologiskt allmänintresse? Se tabell 2.

Även när det gäller hur skillnader i makt beskrivs finns stora skillnader mellan företrädare för jägarsida respektive företrädare för naturskydd och rovdjursvänner. Enligt företrädare för jägarsidan drabbas människor på landsbygden två gånger av vargens existens. Först genom att de inte kan leva på det sätt de skulle vilja eller på det sätt på vilket de har levt av tradition. Därefter sviker politikerna landsbygdsmedborgarna genom att inte lyssna på deras upplevelser eller genom att frånga de löften som givits tidigare i vargfrågan när det gäller jakt och begränsning av vargens utbredning. Vargfrågan uppfattas därför som en symbol för vilka svårigheter som landsbygdsbor har att leva kvar på landsbygden överhuvudtaget och för att de är missgynnade i förhållande till människor i staden, här definierat som maktens centrum. Makten och inflytandet över landsbygdsbons liv reduceras alltså både av vargens härjningar och av politikernas agerande. Dessutom finns känslan av att det bara är de som själva lever på landsbygden som fullt ut kan förstå hur det är. 'Betraktarna' i staden kan inte sätta sig in i den situation som råder för landsbygdsbon.

Det stora problemet är att många människor känner sig svikna av politikerna. Jag har varit runt och förankrat den förda politiken på många platser. Jag har

investerat min trovärdighet i frågan. Jag har argumenterat för och fått med mig folk till och med på inflyttning av varg för att säkra en bra genetisk variation. Men nu när man har bestämt som man har gjort med vargjakten känner man en ökad politikermissstro bland de människor jag träffas. Vi jägare känner att vi bara ger och ger i den här frågan, men vi får inget tillbaka (Intervju J3).

Det är inte vargen i sig som uppfattas som en motpart, det är politikerna och myndigheterna. Myndigheternas beslut har orsakat problemen. Det handlar framförallt om en skepsis mot länsstyrelsen och Naturvårdsverket (Intervju J4).

Företrädarna för naturskydd och rovdjursvänner använder sig också av maktargument, men de skiljer sig kraftigt åt från jägarnas. De handlar inte om att landsbygdens makt har urholkats. Snarare är det så att jägarna beskrivs som de mäktiga aktörerna genom sina kontakter med politiker och att politiker och tjänstemän ofta själva är jägare eller markägare med särskilda intressen i frågan.

Jag tror att det handlar om att jägarnas auktoriteter har ifrågasatts. De har länge sett sig själva som auktoriteter på natur och vilt. Men det har ifrågasatts. Idag väger jägarnas intressen lika mycket som naturvårdens. Där finns det också experter. De har kunnat bedriva jakten på sina egna villkor (Intervju NR4).

De [jägarna] är duktiga lobbyister (Intervju NR1)

Naturen eller den ekologiska balansen har inte samma starka företrädare, enligt denna argumentationslinje.

Politiken och politiker beskrivs av företrädare för jägarsidan som det maktcentrum som landsbygden har att förhålla sig till. Stockholm blir en upplevd symbol för att makten inte finns hos dem som är berörda på landsbygden. Överhuvudtaget beskriver dessa argument en känsla av övergivenhet och utsatthet, eftersom de som innehar makten inte håller sina löften, eller man upplever att man blivit sviken på något sätt. Bristande makt är alltså vid sidan av att sättet att leva påverkas, grundbulnen i konflikten enligt jägarsidans argumentation.

Företrädarna för naturskydd och rovdjursvänner ger en bild av jägarna som de mäktiga och i allians med politiker. Naturintressena däremot har inte samma mäktiga företrädare, medan jägarna ofta lyckas framställa sina intressen som viktiga. Till det skall läggas att jägarna uppfattas som skickliga i att framställa sig som auktoriteter på naturfrågor, men att denna auktoritet långsamt urholkats över tid, vilket bidragit till att skärpa konflikten.

Sammantaget beskrivs en tydlig värdekonflikt mellan stad och land respektive centrum och periferi enligt en av parterna, Svenska Jägarförbundet. Den andra sidan uppfattar inte samma värdekonflikt mellan stad och land, men däremot mellan centrum och periferi. Maktens centrum och periferi definieras på vitt skilda sätt; enligt företrädare för jägarsidan är det staden som utgör

maktens centrum och landsbygden periferin, medan företrädare för naturskydd och rovdjursvänner menar att jägarna är en del av maktens centrum, medan naturen är en del av periferin. Förutsättningarna för att mobilisera längs skiljelinjen stad och land finns, men är tydligare längs skiljelinjen centrum och periferi där båda parter beskriver en värdekonflikt.

4.2 LANDSBYGDENS REPRESENTATION. CENTRUM-PERIFERI SOM CENTRAL SKILJELINJE

Frågan om hur människor som lever på landsbygden skall kunna få sina intressen representerade är central i diskussionen om vargfrågan. Men även när det gäller frågan kring behovet av landsbygdens representation skiljer sig argumentationen åt mellan företrädare för jägarsidan och företrädare för naturskydd och rovdjursvänner. Jägarsidan har elaborerade argument kring att landsbygden saknar representation i vargfrågan, medan företrädare för naturskydd och rovdjursvänner menar att jägarna felaktigt tar på sig representantrollen och att det egentligen är det ekologiska allmänintresset som saknar god representation (tabell 3).

Jägarförbundet förmedlar uppfattningar som kretsar kring politikens misslyckande att representera landsbygdens intressen. Givet de olika intressen som finns på landsbygden och i staden så borde någon aktör försöka bidra till att representera de mindre mäktiga på landsbygden. Svaren förmedlar känslan av att inte vara viktig, att inte räknas lika mycket som andra och att partierna/regeringen/politikerna i större utsträckning riktar sig till EU och till människor i staden.

Det är inte politikerna i alla fall. Landsbygdens frågor är ej tillräckligt viktiga för politikerna. De släpper landsbygden mer och mer för det är viktigare att vinna städerna. Det är helt enkelt fler människor i städerna. Och politikerna vågar inte ta striden med EU (Intervju J3).

Många som kommer fram till oss och menar att jägarförbundet måste hjälpa dem med att få ordning på vargproblemet. Det är många som drar sig för att vända sig till myndigheterna eller till politiker. De tror inte att de kan få någon hjälp (Intervju J4).

Det förekommer även uppfattningar att politiker och riksdag egentligen är goda representanter, men att de har kompromissat så mycket i frågan att landsbygden av det skälet inte längre har någon representation. Även landshövdingen kan i vissa delar av landet uppfattas som en god representant för landsbygden, men det beskrivs som helt personberoende och kan därför variera från län till län.

De företräds bra av länsstyrelser och Sveriges riksdag. Vi har kompromissat och kompromissat i denna fråga. Natursidan är inte intresserad av

Tabell 3. Hur beskrivs landsbygdens representation? Sammanställning över maktargument från företrädare för jägarsidan och för naturskydds- och rovdjursföreningar

Jägarsidan	Naturskydds- och rovdjursidan
<p><i>Landsbygden har bristande representation</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Det är inte politikerna som representerar landsbygden - Politikerna vill inte försöka representera landsbygden p.g.a. strategiska bedömningar av väljarbasens fördelning mellan stad och landsbygd - Riksdagen och länsstyrelsen representerar landsbygden, men de har alltför mycket kompromissat om en överenskommen position - Det finns utrymme för ett landsbygdsparti 	<p><i>Landsbygden har bristande representation</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Självklart har människor olika intressen och kanske representeras olika väl av olika grupper - Jägarna vill representera hela landsbygden, men det gör de inte. Alla landsbygdsbor är inte jägare, eller tycker som jägarförbundet - Jägarna, LRF och centerpartiet försöker framstå som att de representerar landsbygden [underförstått att de inte gör det] - Det är de ekologiska intressena på landsbygden som har bristande representation
<p><i>Landsbygden har tillräcklig/god representation</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - I vissa delar av landet är det landshövdingen som gör det - Jägarförbundet representerar befolkningen på landsbygden 	<p><i>Landsbygden har tillräcklig/god representation</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Det är ingen skillnad i intressen, människor på landsbygden är delade i sina uppfattningar - Det är jägarförbundet som försöker måla upp en större motsättning mellan stad och land som inte finns - I viltförvaltningsdelegationerna sitter bara människor från landsbygden, det betyder att de har mycket god representation - Politikerna i viltförvaltningsdelegationerna är själva jägare, så de representerar inte allmänintresset
<p><i>Landsbygden finns långt från maktens centrum</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Politikerna vågar inte ta striden med EU 	<p><i>Landsbygden finns långt från maktens centrum</i></p>

kompromisser alls. De kompromissar inget alls. Det finns egentligen stora gemensamma intressen i denna fråga. Vanligt folk ser att jägarförbundet har varit kompromissvilliga (Intervju J2).

Det finns uppfattningar som antyder att något riktigt alternativ inte finns inom den reguljära politiska sfären. Både uppfattningen att jägarförbundet kan fungera som en alternativ representant och att de inte kan det förekommer.

Det är inte andra organisationer heller. Vi i jägarförbundet fick ju också mycket stryk för att vi ansågs gå för mycket i politikernas ledband. Vi har verkligen ansträngt oss för att göra den tidigare politiken gångbar även här (Intervju J3).

Bland företrädare för naturskydd och rovdjursvänner uppfattas Svenska Jägarförbundets retorik bidra till att skapa en motsättning mellan stad och land som inte har någon reell eller materiell grund. Den bristande representation som jägarförbundet ger uttryck åt hos landsbygden uppfattas som en konstruktion som vilar på strategiska bedömningar hos jägarförbundet, snarare än en bedömning av att det verkligen är så. Företrädare för naturskydd och rovdjursvänner betonar att det finns en enighet mellan stad och land i att alla tjänar på

en ekologisk balans; det är ett allmänintresse som bör lyftas fram mer och som sällan har så god representation. Särintressena tenderar att vinna.

Ofta vill jägarna säga att det är o8:orna som tycker en viss sak och att människor på landsbygden minsann inte vill ha några vargar. Det är dom som försöker måla upp en motsättning mellan landsbygden och stan (Intervju NR1).

Jägarna har etablerat begreppet landsbygdens folk. De skapar en motsättning mellan stad och landsbygd som inte finns (Intervju NR2).

Och om man tittar på vilka politiker som sitter i viltförvaltningsdelegationen så skall ju dom företråda allmänintresset. Men det verkar som att partierna har valt personer som själva är jägare. Ta ett exempel från den delegationen som jag är med i. En person är med från Folkpartiet och dom som har röstat på honom är ju lärare i storstaden. Men själv är han jägare och skogsägare. Han bryr sig inte om att representera sina väljares åsikter utan mest sina intressen hemmavid. Så det är snarare landsbygden som har många som talar för dom intressena, medan allmänintresset är sämre företrätt. Vi partsföreträdare förväntas ju företråda våra intressen (Intervju NR5).

Uppfattningen att landsbygden inte alls lider av en underrepresentation förekommer också eftersom de lätt kommer till tals i viltförvaltningsdelegationen. Återigen är det snarare allmänintresset som åsidosätts. Intresseorganisationer som jägarförbundet och LRF liksom centern försöker framställa det som att de är särskilt lämpade att företråda landsbygdens intressen, men det uppfattas som tveksamt av företrädare för naturskydd och rovdjursvänner. Alla landsbygdsbor är inte jägare och sympatiserar helt enkelt inte med den linje som jägarförbundet företräder. Kanske är det befolkningen själv som företräder sig bäst, undrar någon retoriskt?

Företrädare för jägarsidan beskriver en tämligen väl sammanhållen problembild med att få landsbygden representerad i den reguljära politiken. Politiken, politiker och EU uppfattas som maktens centrum som inte med nödvändighet är särskilt intresserade av att försöka representera landsbygden. Landsbygden beskrivs som en periferi i förhållande till de centra dit makten är koncentrerad. Huruvida intresseorganisationer kan utgöra en alternativ representationskanal är omtvistat.

Företrädare för naturskydd och rovdjursvänner har en mindre homogen uppfattning om representationsproblematiken än jägarsidan. Stad och land uppfattas som en konstruerad motsättning, liksom landsbygdens underrepresentation. Vidare uppfattas många aktörer vilja företråda landsbygden, men dessa uppfattas inte som några goda representanter. Detta kan antas hänga samman med att man inte uppfattar att landsbygden har några särskiljande intressen på det sätt som de aktörer som just vill företråda dem vill hävda, samt att jägare beskrivs som en grupptillhörighet som inte omfattar alla.

Sammantaget kan man hävda att på samma sätt som när konfliktens grundval definierades, menar företrädare för naturskydd och rovdjursvänner att

landsbygden utmålas som en maktens 'periferi' på ett sätt som inte motsvarar verkligheten. Landsbygden har mäktiga aktörer, som representerar centrum, på sin sida och dessa aktörer uppfattas som delaktiga i att hantera vargfrågan, medan ekologiska helhetshänsyn inte har samma representation. Företrädare för jägarsidan däremot menar att landsbygden är att betrakta som långt från maktens centrum i vargfrågan. Givet de olika uppfattningar som finns när det gäller landsbygdens representation finns följaktligen mobiliseringspotential när det gäller skiljelinjen centrum och periferi.

4.3 OPINIONENS BETYDELSE FÖR RE-MOBILISERING AV SKILJELINJEN STAD-LAND

Likheten mellan båda sidors resonemang om opinionens betydelse är avsevärt större än på de tidigare beskrivna områdena. Både företrädare för jägarsidan och företrädare för naturskydd och rovdjursvänner beskriver betydelsen av att vinna opinionen, eftersom politiker tenderar att uppmärksamma starka opinioner. Politiken beskrivs som opinionsdriven. Opinionen blir därför ett medel för att få med sig politikerna. Om opinionen beskrivs gå i samma riktning som det man själv önskar har man följaktligen större chans att få gehör för sin egen linje. Intressant nog uppfattas överensstämmelsen mellan den egna uppfattningen och den allmänna opinionens som stor på båda sidor (tabell 4).

Problemet enligt företrädare för jägarförbundet är att politikerna inte fullt ut håller fast vid den linje som opinionen, riksdagen och jägarförbundet är överens om, utan kompromissar med andra intressen. Problemet enligt företrädare för naturskydd och rovdjursvänner är att jägarsidan uppfattas uppvigla en liten högljudd opinion på landsbygden som skrämmer människorna där från att torgföra sina åsikter om de inte håller med jägarkollektivet. Det innebär alltså att den opinion som hörs på landsbygden inte alltid är så representativ för de åsikter som finns där. Man uppfattar läget som att det finns en stor tyst majoritet på landsbygden som gärna lever nära vargen.

Opinionen är viktig. Men i vargfrågan så handlar det mycket om att det är en liten högljudd opinion på båda sidor i denna fråga. Inte minst natursidan. De speglar inte opinionen. Opinionsundersökningar visar ju om och om igen att svenska folket har samma inställning som Jägarförbundet. De vill begränsa och reglera vargstammen. De vill ha skydds jakt. 85 procent av Sveriges riksdag vill också samma sak som vi. Det är EU som inte tycker som vi. EU har låtit sig påverkas av medierna och den lilla högljudda opinionen som företräds av Naturskyddsföreningen (Intervju J2).

Vi är lite dåliga i jägarförbundet på att jobba aktivt för att stärka opinionen. För det handlar mycket om känslor. Vi jobbar med fakta istället. Vi jobbar med fakta och vi jobbar demokratiskt. Många andra är duktiga på att jobba med känslor och det påverkar opinionen mer. Ta säljakten som en parallell (Intervju J3).

Tabell 4. Hur beskrivs opinionens betydelse? Sammanställning över opinionsargument från företrädare för jägarsidan och för naturskydds- och rovdjursföreningar

Jägarsidan	Naturskydds- och rovdjursidan
<p><i>Opinionens betydelse för politiken</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Opinionen är viktig att vinna - Opinionen är viktig att vinna därför att politiker lyssnar på opinionen - Vi jobbar mer med fakta än känslor och det är känslor som övertygar opinionen - Vår sida är dålig på att jobba med opinionen 	<p><i>Opinionens betydelse för politiken</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Opinionen är viktig att vinna och vinnas med goda argument - Regeringens beslut baseras på opinionen
<p><i>Vad tycker opinionen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Opinionen tycker som jägarförbundet - Opinionen tycker som jägarförbundet och som Sveriges riksdag - Opinionen är egentligen tyst och bryr sig inte så mycket 	<p><i>Vad tycker opinionen</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Opinionen är positivt inställda till varg - Opinionen stöder den politik som regeringen för - Opinionen stöder den politik som Naturskyddsföreningen förespråkar - Liten högljudd minoritet på landsbygden som säger samma sak som Jägarförbundet - Många är rädda på landsbygden för jägarna, man vågar inte säga vad man tycker

Vi menar att det är en majoritet av svenskarna som är positiva till varg. Jägarna pratar om att det finns en majoritet på landsbygden som inte vill ha varg. Vi fokuserar på olika saker (Intervju NR3).

Regeringens beslut bygger oftast på opinionen. En majoritet är för den politik som förs. Majoriteten tycker som vi. Vi behöver ej påverka opinionen, utan folk tycker som vi ändå. Vi behöver inte ägna oss åt opinionsbildning på det sättet (Intervju NR5).

Av landets befolkning är ju 60 procent positiva till vargarna. Men många vågar inte höras. De är rädda för jägarna. Det finns ju många som är åtalade för svåra jaktbrott och ändå får de en plats i jaktlagen. Det finns en stor rädsla hos människor som bor på landsbygden för att säga vad de tycker i vargfrågan (Intervju NR6).

Skillnaden mellan företrädare för jägarsida och företrädare för naturskydd och rovdjursvänner är att jägarsidan inte tror sig vara duktig på att jobba på det sättet som bäst övertygar opinionen, dvs. att man inte använder sig av tillräckligt känslomässiga argument. Företrädare för naturskydd och rovdjursvänner lyfter fram betydelsen av det goda argumentet för möjligheten att övertyga, samt att man har varit lyckosam i det avseendet.

Sammantaget kan konstateras att företrädare för båda sidor i debatten uppfattar opinionen som viktig, att det är viktigt att vinna opinionen och att man anstränger sig för att göra det. Det talar för att det finns ett strategiskt intresse från båda sidor att mobilisera frågan längs någon av de skiljelinjer man tycker är viktig.

Vid sidan om opinionen har även beskrivningar av eventuella förändringar

av debatten över tid använts som en indikator på om vi kan förvänta oss att dessa aktörer vill re-mobilisera längs någon av de skiljelinjer man tycker är viktig. Det skulle i så fall innebära att man uppfattar en ökad polarisering och att just denna skiljelinje blivit viktigare i debatten över tid.

Både jägarsidan och företrädare för naturskydd och rovdjursvänner betonar förändring snarare än stabilitet. Det förekommer mer elaborerade resonemang om förändring, än om stabilitet. Argumenten om förändring handlar både om att innehållet i debatten och att formen för debatten har förändrats. Även om man är enig om förändring som det framträdande draget är jägarsidan respektive företrädare för naturskydd och rovdjursvänner oeniga om vilka innehållsrika förändringar av debatten som faktiskt har ägt rum. Större samsyn finns om vilka förändringar som skett av formerna för debatten, liksom när det förekommer påståenden om stabilitet av debatten (tabell 5).

Företrädare för jägarsidan argumenterar både för att verkligheten, och formerna för debatten, har förändrats. Givet att vargarna har blivit fler uppfattas det som märkligt att företrädare för naturskydd och rovdjursvänner menar att hotbilden kring vargarna har förstärkts över tid, trots att de blivit fler.

De egna medlemmarna uppfattas ge uttryck för ett ökat missnöje över tid. De stora grupperna som aktivt diskuterar med varandra i vargfrågan är i mångt och mycket samma grupper, men det har tillkommit nya, på ytterkanterna. Medan de stora, mainstreamgrupperna har blivit allt mer överens och för en sansad debatt, har debatten polariserats. Och på ytterkanterna är debatten inte mer sansad, utan tuffare.

Lugnare debatt över tid. Det finns en hetsig grupp kring Naturskyddsföreningens ordförande. De hörs mycket och har bidragit till att vissa grupper kommit längre ifrån varandra (Intervju J3)

Samma aktörer verksamma i debatten. Men nya fraktioner på båda sidor i debatten. Mer hardcore (Intervju J2).

Inte mycket nytt i debatten över tid. Konstant konfliktnivå, samma aktörer och samma missuppfattningar ändå från början (Intervju NR2).

Det är lättare att prata med den andra sidan idag, än för 10 år sedan (Intervju NR4).

Fler militanta organisationer på båda sidor. Rovdjur accepteras inte alls av vissa jägargrupper (Intervju NR6).

Ny nivå med EU. Att EU var så tuffa förvånade många (Intervju NR1).

Även bland företrädare för naturskydd och rovdjursvänner framställs både innehållet och formen för debatten primärt som förändrad. Företrädare för naturskydd och rovdjursvänner betonar att det har blivit en ökad acceptans för att planera för vargens fortsatta existens. Precis som bland företrädarna på jägarsidan upplevs en polarisering på ytterkanterna, medan de stora grupperna i mitten blivit allt mer överens. Uppfattningar om utvecklingen av debatten över

Tabell 5. Hur har debatten om vargfrågan förändrats över tid? Sammanställning över stabilitets- och förändringsargument från företrädare för jägarsidan och för naturskydds- och rovdjursföreningar

Jägarsidan	Naturskydds- och rovdjursidan
<p>Ändrade verklighetsbeskrivningar av innehållet i debatten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Antalet vargar har ökat - Vargarna beskrivs som mer hotade, ju fler de blir 	<p>Ändrade verklighetsbeskrivningar av innehållet i debatten</p> <ul style="list-style-type: none"> - Idag planerar man för inplantering av nya vargar - Man är mer medveten om betydelsen av att motverka inavel vargar - Ökad acceptans för vargen över tid
<p>Ändrade verklighetsbeskrivningar av former och förutsättningar för debatt</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nytt är att vissa grupper använder sig av sociala medier för att försöka skapa opinion - EU har blivit en ny aktör - Samma aktörer som syns i debatten idag, men det har blivit nya fraktioner. Lite fler hardcore grupper, grupper som befinner sig längst ut på respektive kant - Tonläget har dämpats i debatten. Lugnare över tid - Konflikten finns kvar, men har blivit mer sansad - Det finns en liten hetsig grupp kring Naturskyddsföreningens ordförande - Medlemmarna allt mer missnöjda, så nu kan vi inte kompromissa mer 	<p>Ändrade verklighetsbeskrivningar av former och förutsättningar för debatt</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fler militanta organisationer på båda sidor - EU ny aktör - Det är lättare att prata med varandra idag än för 10 år sedan
<p>Oförändrade verklighetsbeskrivningar</p> <ul style="list-style-type: none"> - Det mesta är sig likt. Varje gång vargen kommer till ett nytt område blir alla oroliga - Samma aktörer som syns i debatten idag 	<p>Oförändrade verklighetsbeskrivningar</p> <ul style="list-style-type: none"> - Det mesta är sig likt. Konstant konfliktnivå, samma aktörer och samma missuppfattningar

tid visar på stor stabilitet när det gäller vad konflikten handlar om och att det fortsatt finns olika verklighetsuppfattningar i olika grupper. Det som är nytt är att EU tillkommit som en betydelsefull aktör i frågan, liksom att flera militanta organisationer tillkommit på ytterkanterna.

Både jägarsidan och förspråkare för naturskydd och rovdjursvänner uppfattar en ökad polarisering i vargfrågan. En sådan polarisering kan utgöra en grund för att re-mobilisera medborgare längs skiljelinjen stad och land eller centrum och periferi. Det som talar mot en tänkbar re-mobilisering är att det är en polarisering på ytterkanterna, medan stora grupper i mitten har gått mot ett bättre samtalsklimat, om än att det är långt kvar att uppnå någon utbredd enighet.

Sammantaget talar även upplevelsen av en ökad polarisering i frågan för att båda sidor i debatten är beredda att i ökad utsträckning mobilisera längs någon av de skiljelinjer som de tycker är viktiga i denna fråga.

5. Avslutande diskussion

Vargfrågan i svensk politik 2012 karaktäriseras av intensiva opinionsyttringar, tydliga åsiktsskillnader mellan olika delar av landet samt att den svenska regeringen har ändrat sin politik när det gäller licensjakten som ett resultat av EU:s agerande. Givet tidigare forskning ställdes frågan om skiljelinjerna mellan stad och land samt mellan centrum och periferi har potential att utgöra viktiga alternativa skiljelinjer för svenska väljare. Frågan undersöktes genom att studera om aktiva intresseorganisationer i vargfrågan bidrar till en mobilisering längs någon av dessa skiljelinjer.⁴

Analysen visar att det framförallt är skiljelinjen centrum och periferi som har en sådan mobiliserande potential, medan skiljelinjen stad och land har en mer begränsad potential. Sannolikt har skiljelinjen centrum och periferi potential att öka i styrka om den ramas in på ett sätt att den sammanfaller med skiljelinjen stad och land. Den första slutsatsen vilar på att både företrädare för jägarsidan och för naturskydd och rovdjursföreningar uppfattar vargfrågan som en fråga om makt mellan ett centrum (antingen uppfattad som EU/politiken/politiker/storstaden eller jägarlobbyn/politikerna) och en periferi (antingen uppfattad som landsbygden eller en ekologisk helhetssyn). Vargfrågan uppfattas som en symbol för den "clash" mellan centrum och periferi som beskrivs tämligen olika av företrädare för de båda sidorna. Båda sidor vill alltså framställa sig själva som att de är företrädare för maktens periferi oavsett om de säger sig vara företrädare för landsbygden eller för den ekologiska helheten.

Vargfrågan beskrivs även i termer av en motsättning mellan stad och land, där företrädare för jägarsidan menar att landsbygdens människor inte längre kan förverkliga sina livsmönster, medan företrädare för naturskydd och rovdjursföreningar anser att jägarna konstruerar en motsättning mellan stad och land och att det möjligen är jägarnas livsmönster som påverkas. Huruvida vargfrågan uppfattas som en "clash" även mellan stad och landsbygd skiljer sig alltså åt mellan grupperna.

Båda grupper upplever opinionen som central att vinna för att på sikt övertyga politiker om en viss uppfattning och att man därför agerar på olika sätt för att påverka opinionen. Båda grupper uppfattar även att det har skett en ökad polarisering i vargfrågan, även om de egna grupperna kanske inte beskrivs som mer extrema i sina uppfattningar. Dessa två faktorer tillsammans talar för att det finns en re-mobiliseringspotential längs i första hand skiljelinjen mellan centrum och periferi och i andra hand längs skiljelinjen mellan stad och landsbygd.

4 Givet studiens upplägg finns ingen ambition eller möjlighet att uttala sig om skiljelinjen mellan vänster och höger konkurrerar med stad och land respektive centrum och periferi. Däremot finns möjlighet att uttala sig om någon av skiljelinjerna har potential att vara kompletterande.

Resultaten i studien, som ju har den begränsningen att de enbart vilar på några intresseorganisationers position, talar för att det finns utrymme i svensk politik för att något politiskt parti i ökad utsträckning försöker exploatera inte minst skiljelinjen mellan centrum och periferi. Självfallet bör framtida forskning försöka revidera eller bekräfta dessa resultat genom utökade empiriska studier. Intresseorganisationernas centrala företrädare samt existerande partiers agerande i relation till dessa skiljelinjer förefaller som rimliga steg för att undersöka skiljelinjernas mobiliseringspotential.

Lanseringen av enfrågepartiet Naturdemokraterna, med utrotning av varg i Sverige som enda fråga på dagordningen, kan tolkas som ett försök att profitera på de skiljelinjer som här har diskuterats genom att betona bristen på inflytande och förtroende för andra politiska kanaler (www.dn.se 2011-11-18) liksom de vitt skilda livsvillkor som råder på landsbygden och i staden. Om ett sådant parti skall bli framgångsrikt beror naturligtvis på många saker. En aspekt är hur människor på landsbygden upplever att etablerade politiska kanaler hanterar maktfrågan. Till exempel kan man tänka sig att EU:s inblandning i vargfrågan, kan ytterligare förstärka känslan av centrum mot periferi, om man samtidigt är kritiskt inställd till förekomsten av varg. En annan aspekt är hur de redan etablerade partierna förhåller sig till skiljelinjerna. Centerpartiet, ett parti som tidigare tydligt exploaterat skiljelinjen stad och land och i viss mån även skiljelinjen centrum och periferi, uppfattas inte längre lika självklart som en exploatör av just dessa skiljelinjer. Genom att profilera sig på frågor som mer självklart kan placeras in på vänster-högerdimensionen, lämnar de utrymme åt alternativa politiska aktörer att exploatera de skiljelinjer som här har diskuterats.

För att kunna bli ett parti som lyckas ta sig in i riksdagen räcker det med största sannolikhet inte med att lansera sig som ett alternativ i vargfrågan, utan det kräver en förmåga att knyta samman den frågan med fler frågor. EU-frågor, olika tillgång på offentlig service, kostnader för drivmedel och andra energikällor, är exempel på andra sakfrågor som ett parti kan utnyttja för att visa att det i många frågor finns ett maktcentrum och en maktens periferi. Och man skall komma ihåg att det inte nödvändigtvis är bara landsbygden som i alla lägen är att definiera som maktens periferi, utan i vissa frågor är Sverige att betrakta som en periferi i förhållande till andra delar av Europa. Om man lyckas att skapa en berättelse där globaliseringens konsekvenser problematiseras, där man visar hur makten lämnat de vanliga politiska institutionerna och där särskilt landsbygden har missgynnats, finns en potential att skiljelinjerna stad och landsbygd, centrum och periferi samt transnationella nätverk och nationalstat förstärker varandra. Framtiden får utvisa om ett sådant parti skulle kunna ha en plats i det svenska partisystemet.

Referenser

- Bartolini, Stefano och Mair, Peter, 1990. *Identity, competition and electoral availability*. Cambridge: Cambridge university press.
- Berg, Linda och Solevid, Maria, 2011. "Fortsatt polarisering i vargfrågan" i Holmberg, Sören, Weibull, Lennart och Oscarsson, Henrik (red.), *Lycksalighetens ö*, SOM-rapport nr 52. Göteborg: SOM-Institutet.
- Bjereld, Ulf, m.fl. (red.), 2005. *Det hyperindividualiserade samhället? Om vår tids makt, identitet och modernitet*. Umeå: Boréa.
- Bjereld, Ulf och Demker, Marie, 2005. *I Vattumannens tid? En bok om 1968 års uppror och dess betydelse i dag*. Stockholm: Hjalmarson & Högberg.
- Bjereld, Ulf och Demker, Marie, 2008. *Kampen om kunskapen. Informationssamhällets politiska skiljelinjer*. Stockholm: Hjalmarson & Högberg.
- Bjereld, Ulf, Ekengren, Ann-Marie och Schierenbeck, Isabell, 2009. "Power, identity and modernity. Individualisation and destabilisation in a globalised world", *International Review of Sociology*, 2009, Vol. 19, No 2.
- Boholm, Åsa, 1983. *Swedish Kinship: An exploration into cultural processes of belonging and continuity*. Gothenburg Studies in Social Anthropology 5 Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Bornschiefer, Simon, 2010. *Cleavage Politics and the Populist Right. The New Cultural Conflict in Western Europe*. Philadelphia: Temple University Press.
- Cinque, Serena, 2008. *I vargens spår. Myndigheternas handlingsutrymme i förvaltningen av varg*. Avhandling vid Förvaltningshögskolan vid Göteborgs universitet.
- Deegan-Krause, K, 2007. "New Dimensions of Political Cleavage", kapitel 28 i Dalton, Russell J. och Klingemann, Hans-Dieter (red.), *Oxford Handbook of Political Behavior*. Oxford: Oxford University Press.
- Darpö, Jan, 2011. "Brussels Advocates Swedish Grey Wolves. On the encounter between species protection according to Union law and the Swedish wolf policy", *European Policy Analysis*, September, 2011.
- Demker, Marie, 2011. "Svenska pirater seglar på nya politiska skiljelinjer" i Holmberg, Sören och Henrik Oscarsson (red.), *Väljarbeteende i Europaval*. Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.
- Demker, Marie och Svåsand, Lars (red.), 2005. *Partiernas århundrande. Om fempartimodellens uppgång och fall i Norge och Sverige*. Stockholm: Santérus förlag.
- Esaiasson, Peter, m.fl., 2007. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts juridik, tredje upplagan.
- Heberlein, Thomas och Ericsson, Göran, 2005. "Ties to the Countryside: Accounting for Urbanites Attitudes toward Hunting, Wolves and Wildlife", *Human Dimensions of Wildlife*, 10:213-227.
- Holmberg, Sören och Oscarsson, Henrik, 2004. *Väljare. Svenskt väljarbeteende under 50 år*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Jansson, André, 2009. "Medierat centrum – marginaliserad idyll. Svenskarnas föreställningar om stad och land", i Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red.), *Svensk höst*. SOM-rapport 46.
- Karlsson, Jens och Thoresson, Sverker, 1999. *Jakthundar i vargrevir. En jämförelse av jakthundsanvändningen i fem olika vargrevir och statistiken över vargangrepp på hundar 1999/2000*. Viltskadecentrum.
- Kriese, Hanspeter et al, 2006. "Globalization and the transformation of the national political space: six European countries compared", *European Journal of Political Research* 45: 921-956.
- Lipset, Seymour, Martin och Rokkan, Stein (red.), 1967. *Party Systems and Voter Alignments: Cross National Perspectives*. New York: The Free Press.
- Manza, Jeff och Brooks, Clem, 1999. *Social cleavages and political change: Voter alignments and US party coalitions*. New York: Oxford University Press.

- Nilsson, Åsa och Weibull, Lennart, 2005. "Medier eller innehåll?" i Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red.), *Lyckan kommer, lyckan går*. SOM-rapport 36.
- Oscarsson, Henrik och Holmberg, Sören, 2008. *Regeringsskifte. Väljarna och valet 2006*. Stockholm: Norstedts.
- Riksdag och Departement, 2009. Webbupplaga tisdagen den 14 april 2009.
- Rokkan, Stein, 1970. *Citizens Elections Parties. Approaches to the Comparative Study of the Processes of Development*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Sandström, Camilla och Ericsson, Göran, 2006. "Rovdjursfrågan ingen traditionell vänster-högerfråga – partier går i otakt med sina anhängare", *Fjällmistrarapport* nr 24.
- Sjölander-Lindqvist, Anneli, 2006. "'Den är ju inte i färhagen på studiebesök'. Om lokala perspektiv och uppfattningar om varg och svensk rovdjurspolitik", *CEFOS rapport 2006:1*.
- Skogen, Ketil m.fl., 2003. *Utredningar i forbindelse med nu rovviltmelding. Lokale syn på rovvilt og rovviltforvaltning. En undersökelse i fire kommuner: Aurskog-Höland, Leisa, Lierna of Porsanger*. NINA Fagrapport 70.
- Solevid, Maria och Berg, Linda, 2010. "Gärna varg, men inte på min bakgård", i Holmberg, Sören och Weibull, Lennart (red.), *Nordiskt ljus*, SOM-rapport nr 50. Göteborg: SOM-Institutet.
- Stubager, Rune, 2009. "The Education Cleavage: The Socio-Structural Foundations of Culture Wars", Paper till IPSA i Santiago, juli 12-16 2009.
- Zielinski, Jakub, 2002. "Translating Social Cleavages into Party Systems: The Significance of New Democracies", *World Politics*, Vol. 54, No. 2, pp. 184-211.
- Uddhammar, Emil, 2010. "Naturen, rovdjuren och politiken", i Hagevi, Magnus (red.), *Avstamp. Svenska folkets värden och syn på brännande samhällsfrågor*. Surveyinstitutet, volym 1.